

AWT Werkprogramma 2003

1. Nederlands wetenschapsbeleid gericht op 3de (niet EU) landen

Achtergrond

Gekoppeld aan de ontwikkeling van de Europese Onderzoeksruimte heeft de Europese Commissie een nieuwe strategie uitgewerkt voor internationale wetenschappelijke en technologische samenwerking. Deze strategie gaat ervan uit dat de Europese Onderzoeksruimte open moet staan voor de wereld. Wetenschappelijke samenwerking van de EU met derde landen versterkt wetenschap en technologie binnen de Unie en biedt een basis voor nauwere economische en politieke banden van de Unie met derde landen.

Om zijn internationale wetenschapsbeleid ten uitvoer te brengen, zal de Unie gebruik maken van verscheidene instrumenten en mogelijkheden. Eén van die mogelijkheden heeft betrekking op de nationale programma's die lidstaten hebben opgesteld met het oog op bi- of multilateraal onderzoeksbeleid. Ook Nederland beschikt over een dergelijk programma. Dat zet in op China, Hongarije, Indonesië en Rusland en streeft doelen na:

- kwaliteitsversterking van het Nederlandse onderzoek door aansluiting bij de beste kennis en onderzoeksbronnen van andere landen;
- de inzet van het internationale wetenschapsbeleid overeenkomstig de doelstellingen van het algemene buitenlandbeleid dat de economische of culturele belangen dient of bijdraagt aan vrede en veiligheid.

Eind 2003 lopen enkele Memoranda of Understanding met bovengenoemde landen af. Nu al moet worden nagedacht over de vraag hoe het bilaterale beleid na 2003 zal worden ingericht.

Adviesvraag

De AWT wordt advies gevraagd over de vraag of en hoe het nieuwe EU beleid op het gebied van internationale wetenschappelijke samenwerking de vormgeving van het Nederlandse bilaterale onderzoeksbeleid dient te beïnvloeden om daarvan maximaal te kunnen profiteren. En vice versa: of en hoe Nederland het EU beleid op het gebied van internationale wetenschappelijke samenwerking dient te beïnvloeden om daar maximaal van te kunnen profiteren?

2. Internationalisering Wetenschaps- en Innovatiebeleid

Achtergrond

Volgens het AWT advies 'KP6 laten werken' dient Nederland een strategisch visie te ontwikkelen op voortgaande internationalisering van onderzoeksbeleid. Een dergelijke visie moet rekening houden met de mogelijke verschuivingen in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Nederland, EU en overige Lidstaten. Mede naar aanleiding van dit advies maar ook met het oog op het komend NL EU voorzitterschap (2^e helft 2004) dient Nederland actief een bijdrage te leveren en activiteiten te ontwikkelen gericht op:

- het bewerkstellingen van de Lissabondoelstelling om in 2010 een Europese Onderzoek en Innovatie Ruimte te realiseren en de Barcelona doelstelling om in Europa in 2010 gemiddeld 3% van het BBP te investeren in R&D en onderzoek, waarvan 2/3 door het bedrijfsleven;
- het totstandbrengen van één European Research Council (streven naar politieke besluitvorming rondom de institutionalisering van de taken van de ERC, juli 2004);
- het verhogen van de effectiviteit van het R&D instrumentarium.

Tijdens het NL EU voorzitterschap zullen een aantal veranderingen die plaatsvinden medebepalend zijn voor de agenda en de strategie van Nederland:

- toetreding nieuwe lidstaten;
- juni 2004 verkiezingen EP;
- november 2004 wisseling Commissarissen Europese Commissie (het is de verwachting dat hierdoor weinig tot geen nieuwe Commissie mededelingen/besluitvorming plaatsvinden);
- evaluatie nieuwe instrumenten KP6 (verwachting 2^e helft 2004).

Adviesvraag

Mede op basis van een inventarisatie van reeds lopende Nederlandse activiteiten in het kader van het bewerkstellingen van de Europese Onderzoeks- en Innovatie Ruimte en de Nederlandse deelname aan de nieuwe instrumenten van KP6 (alsmede de eerste ervaringen met de effectiviteit en doelmatigheid hiervan), zijn de vragen die voorliggen:

- Hoe zou Nederland in EU-verband moeten opereren om een optimale bijdrage te leveren aan het bereiken van de relevante Lissabon doelstellingen (bijvoorbeeld wat betreft de inzetten op meer communautaire dan wel intergouvernementele innovatie-instrumenten) als ook een sterke positie van Nederland te realiseren in de Europese Onderzoeks- en Innovatieruimte in 2010?
- Hoe ziet tegen deze achtergrond het 7^e Kaderprogramma er voor Nederland idealiter uit, zowel wat betreft de te hanteren instrumenten als wat betreft de wetenschappelijke onderzoeks- en innovatie thema's?
- Welke conclusies kunnen hieruit getrokken worden voor het onderzoeks- en innovatiebeleid, zowel op middellange termijn (2004-2006) als op lange termijn (2007-2010), als ook voor de inzet van Nederland tijdens het EU-voorzitterschap in 2004?

Over de onderstaande twee onderwerpen wordt overwogen te zijner tijd aan de AWT een advies te vragen.

a) Strategie toekomst intermediaire onderzoeksstructuur (OC&W en EZ)

In de komende kabinetsperiode zal de inrichting van kennisinfrastructuur onder de loupe worden genomen, waarbij de aandacht niet alleen uitgaat naar de positionering van TNO en GTI's, maar ook naar de universiteiten, NWO en andere organisaties. Optimalisatie van de structuur van wisselwerking tussen fundamenteel onderzoek, toepassingsgericht onderzoek, toegepast onderzoek en toepassing van onderzoek is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Dit betreft een uitwerking van de in de kabinetsreactie op het strategieplan van TNO 2003-2006 aangekondigde evaluatie van de intermediaire onderzoeksstructuur (o.a. TNO, maar ook GTI's ed). Niet om een uitspraak te ontlokken over hun huidig functioneren, maar voor een evaluatie waartoe die intermediaire organisaties dienen in het grotere geheel. Het gaat met name om vragen of men TNO en GTI's wenst zoals deze nu werken? Het is niet de bedoeling dat de AWT een blauwdruk maakt over hoe e.e.a. zou moeten. Wel echter dient de vraag beantwoord te worden of het maximale gehaald wordt uit die intermediaire organisaties en hoe het beter zou kunnen.

b) Bekostigingssysteem

Door de invoering van het Bachelor-Mastersysteem en accreditatie is het toe groeien van het Beroepsonderwijs en het Wetenschappelijk Onderwijs in een stroomversnelling geraakt. Verschillen in de onderwijs bekostiging zijn nu niet meer te handhaven. De noodzaak om een nieuw bekostigingsstelsel op te zetten wordt nijpend. Met diverse componenten dient rekening gehouden te worden; onderwijs, onderwijsgebonden onderzoek en onderzoek. Hoofdvraag is aan welke voorwaarden moet een dergelijk nieuw bekostigingssysteem voldoen, met speciale aandacht voor publieke en private aspecten.

Onderwerp waarvoor de AWT verzocht wordt een studie uit te zetten.

Wisselwerking en netwerkvorming tussen kennisinstellingen en bedrijven / non profit organisaties.

Over dit onderwerp is geen goed beeld voor handen. Er is de constatering dat de wisselwerking sterk verbeterd kan, maar dat over de huidige stand van de wisselwerking maar in beperkte mate informatie voorhanden is. Het zou een goede zaak zijn als de AWT hierover een kwantitatieve en kwalitatieve achtergrondstudie zou kunnen uitzetten, in samenspraak met OCW en EZ.

Doorlopende onderwerpen uit AWT-werkprogramma 2002

Verantwoording

Aanleiding

In het Wetenschapsbudget 2000 heeft de minister van OCenW aangekondigd dat de AWT om een evaluerend advies zal worden gevraagd omtrent het functioneren van de voorgenomen vierjarige beleidscyclus in het wetenschapsbeleid. De aandacht gaat daarbij in het bijzonder uit naar het functioneren en de doeltreffendheid van strategische plannen en verantwoording als belangrijkste instrumenten in deze beleidscyclus. Deze (vooraankondiging van een) adviesvraag is reeds vanaf 2000 opgenomen in het AWT-werkprogramma. Gedurende 2002 is echter, bij nadere bespreking van de adviesaanvraag tussen AWT en OCenW, geconcludeerd dat het hierboven kort aangegeven accent op evaluatie van de beleidscyclus niet opportuun is. Reden hiervoor is dat de voorgenomen veranderingen in de beleidscyclus veel langzamer dan gedacht verlopen; een evaluatie is prematuur. In overleg met OCenW is er voor gekozen het accent in de adviesaanvraag te verleggen naar de laatste fase in de beleidscyclus: de verantwoording.

Aanscherping vraag.

Hoe kunnen verantwoordingrelaties tussen kennisinstellingen en het departement worden vormgegeven teneinde enerzijds streng doch rechtvaardig toezicht te houden op gevoerd instellingsbeleid en resultaten in het licht van hoofddoelstellingen van ministerieel beleid, en anderzijds met respect voor autonomie van instellingen?

Oplevering

Voorjaar 2003.

Hoe ontwikkelt de R&D bij ondernemingen zich de komende 10 tot 20 jaar en hoe zouden we hier in het beleid mee om moeten gaan?

Aanleiding

De rol en positie van R&D bij ondernemingen is sterk in ontwikkeling. Sommige bedrijven hebben de afgelopen jaren gekozen voor een meer decentrale aansturing van hun R&D met de wens de R&D dicht bij de markt te brengen vaak met als consequentie minder fundamenteel onderzoek. Het aantal bedrijven dat een bewust R&D-beleid voert neemt ook sterk toe, met name binnen de dienstverlening en bij het MKB. Daarnaast is er bij vele bedrijven een toenemende bereidheid tot samenwerking met derden. Ook de aard van het onderzoek is aan verandering onderhevig, met meer aandacht voor aan techniek gerelateerd alfa- en gammaonderzoek, voor dienstverlenende activiteiten, voor stimulatieonderzoek en voor ondernemerszin.

Vraag

Wat zijn de trends in de R&D-praktijk? Verschilt dit naar aard van de sector en/of het bedrijf? Wat zijn de verwachtingen voor de komende 10 tot 20 jaar? In hoeverre behoeven de 'traditionele' R&D-beleidsinstrumenten aanpassing?

Oplevering

Voorjaar 2003